

Дар'я ВОЙЦЕХОВСЬКА,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Катерина ГУСЄВА

ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Станом на сьогодні проблема домашнього насильства є досить поширеною у вимірі сучасного соціального простору, а також однією з найпоширеніших форм порушення прав людини у світі. Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають однією сім'єю, але не перебувають у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що їй постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [2].

Серед форм насильства неможливо виокремити якусь певну форму, оскільки вони є взаємопов'язаними між собою.

У статті 126-1 Кримінальному кодексі України, поняття домашнього насильства є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [1].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає такі основні форми насильства:

1) економічна - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати,

примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

2) психологічна - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

3) сексуальна - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

4) фізична - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [2].

Домашнє насильство може мати серйозні наслідки як для фізичного та психічного здоров'я потерпілої особи, а також для її сім'ї та оточення. Можуть призвести за собою такі проблеми серед психологічних наслідків, як:

- почуття провини;
- почуття сорому;
- замкненість;
- низька самооцінка;
- зневіра у собі;
- депресія;
- відчай та небажання жити [3].

Також такі фізичні наслідки, як: ушкодження частин тіла та внутрішніх органів різного ступеня тяжкості, переломи кісток, каліцтва та смерть [3].

До економічної та сексуальної форми насильства відносяться такі прояви: позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без

догляду або піклування, перешкоджання в отриманні лікування чи реабілітації, заборона працювати (навчатися) або примушування до праці, примус до статевого контакту, вчинення дій сексуального характеру у присутності дитини або стосовно дитини незалежно від її згоди, примус до небажаних форм статевих контактів [4, с.17-18].

Існує декілька етапів та фаз, серед циклу домашнього насильства.

1. Фаза збільшення напруги;

- На цьому етапі кривдник може погрожувати жертві. А постраждала особа намагається «владнати» ситуацію і протистояти кривднику. Або ж поступається кривднику, щоб залагодити ситуацію.

2. Фаза вибуху чи побиття;

Інтенсивна насильницька поведінка.

- На цьому етапі постраждала особа все ще може продовжувати відбиватися. Проте згодом засвоює, що пасивність – найкращий спосіб зупинити насильство саме в цій фазі. Під час першого «вибуху» обидві сторони можуть заперечувати акт насильства, намагатися його виправдати.

3. Фаза каяття/примирення

- На цьому етапі кривдник просить пробачення, обіцяє, що це більше не повториться. Починається «медовий місяць». Зрештою, рано чи пізно цикл відновлюється. Остання фаза найпідступніша, адже саме вона зазвичай не дозволяє розірвати цикл насильства через сподівання на краще, адже кривднику часто вдається переконати постраждалу особу, що вона сама багато в чому винна – не виконувала його вимоги відразу, провокувала його на агресивні дії. Після цього починається заспокоєння, а за ним і примирення.

Часто кривдники не тільки вибачаються, а й роблять цінні подарунки. Так, примирення може тривати досить довго, іноді – роками. Далі наступає етап посилення напруги, який знову завершується насильством [3].

Таким чином, на основі зазначеного, можна зробити висновок, що жертвою може стати будь-хто незалежно від статі та віку. Найбільш вразливими категоріями залишаються діти, жінки, люди з інвалідністю та люди похилого віку. Для того, щоб запобігти домашньому насильству, необхідно проводити просвітницьку роботу, підвищувати обізнаність про цю проблему, а також створювати умови, які сприятимуть її вирішенню.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

3. Урядовий портал «Протидія домашньому насильству». Державні сайти України. URL: <https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-domashnomu-nasyilstvu/prychyny-vchynennya-domashnogo-nasyilstva/>.

4. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства: навчальний посібник / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Гловіюк та ін.; за ред. І. Гловіюк, Н. Лашук, С. Романцової. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.

Анна ГАВРИЛЮК,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
доктор філософії, старший викладач
кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Неля ЛЯХ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ

Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є невід’ємною складовою суспільної відповідальності та розвитку громадянського суспільства. Засади формування та удосконалення цієї політики визначаються комплексом соціальних, економічних та правових принципів, спрямованих на забезпечення безпеки, прав та гідності кожного члена сім’ї. На законодавчому рівні створена система нормативно правових актів різного рівня, якими закріплені порядок, види, форми, та методи протидії насильству, відповідальність за його вчинення, захист постраждалих, а також повноваження уповноважених органів щодо здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [5, с. 130].

Основними нормативно правовими актами, що регламентують державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є: Кримінальний кодекс України у якому передбачена відповідальність за злочини, пов’язані з домашнім насильством [1].